

متن پرسش

سلام علیکم استاد: داشتم از یک منبعی شرح غزلیات حافظ را می‌خواندم که دیدم هر کدام از غزلیات حافظ متناسب با دستگاہ خلافت آن زمان بوده و هر کدام از ابیات آن را دقیقاً مطابق با اتفاقات آن زمان شرح می‌داد و در شرح هیچ کدام از غزل‌ها اصلاً خبری از عشق و مطالب عرفانی نبود. مثلاً جایی که دارد از دوری معشوق حرف می‌زند منظورش دوری از شاه آن زمان بوده. (عشق به خدا کیلویی چند!) حال سوال من اینجاست که اگر حافظ متناسب با دستگاہ خلافت آن زمان صحبت می‌کرده پس ببخشید ما سرکاریم بیاییم از اشعار حافظ برداشت عرفانی کنیم؟ در حالی اصلاً مقصود حافظ این نبوده.

متن پاسخ

باسمہ تعالی: سلام علیکم: حافظ در زمانہ‌ای بہ صحنہ آمد کہ تہجر و سطحی‌نگری، اسلام را گرفتار زاهدان تنگ‌نظر کردہ بود و بدین لحاظ سعی در مبارزہ با آن‌ها را شروع کرد و بدین لحاظ آنان نیز مقابلہ با او را با انواع تہمت‌ها و تحریف‌ها بہ خصوص بہ دست نویسندگان درباری دیروز و روشنفکران سطحی امروز بر او نثار کردند در آن حدّ کہ کہ در این اواخر در زمان شاه پهلوی شایع کردند بیت اولِ غزل اولِ دیوانِ او کہ می‌گوید: «الا یا ایّہا الساقی، ادرکأساً و ناولہا» از یزید است. علامہ قزوینی می‌فرماید تمام اشعاری کہ مربوط بہ یزید بود حتی آن‌هایی کہ منسوب بہ یزید بود را بررسی کردم، ابداً چنین بیتی در آن‌ها یافت نشد. بہترین نگاہ بہ حافظ مربوط بہ کسانی است کہ زبان عرفانی او را درک می‌کنند مثل نگاہ بہ مولوی و سایر عرفا. موفق باشید